

ЕКОНОМІКА

УДК: 338.48; DOI: 10.31388/2519-884X-2020-42-5-11

*Басюк Д.І., д.е.н, проф.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Арабаджийський О.І., аспірант
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного*

ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ НА РІВНІ РЕГІОНУ

Анотація. В статті досліджено теоретичні та методичні аспекти оцінки результативності реалізації стратегії розвитку зеленого туризму на регіональному рівні. Обґрунтовано важливість дослідження характеру виконання відповідних заходів в умовах забезпечення процесу соціально-економічного розвитку. Доведена необхідність диверсифікованого використання методичного інструментарію в процесі збору, обробки та аналізу інформаційного матеріалу. В статті сформульовано алгоритм оцінки результативності практичної реалізації регіональних програм сприяння розвитку зеленого туризму. Визначено мету, завдання та основні етапи здійснення алгоритму як сукупності методичних прийомів.

Ключові слова: зелений туризм, державні програми розвитку, туристична діяльність, методика оцінки, регіональна економіка.

JEL code classification: I28; Z32

*Basyuk D.I., Doctor of Economics, Prof.
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Arabadzhiysky O.I., graduate student
Dmytro Motorny Tavria State Agrotechnological University*

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF EVALUATION OF EFFICIENCY OF GREEN TOURISM DEVELOPMENT STRATEGY AT REGIONAL LEVEL TOURISM BUSINESS AS A COMPONENT OF REGIONAL ECONOMIC SECURITY

Abstract. Introduction Under modern conditions, there is an increase in the importance of the tourism industry in economic and social aspects. The sphere of green tourism plays an important role, as its active development has a positive effect on the nature of the functioning of rural communities as a socio-administrative entity. It should be noted that, despite the existence of government programs aimed at promoting entrepreneurial activity in this area, not all of them are successfully implemented. To a large extent, this situation is due to the unresolved organizational problems associated with the practical implementation of the provisions of relevant measures planned in the framework of national and regional government programs. The purpose of this article is to develop and substantiate methodological approaches to assessing the effectiveness of regional programs to promote green tourism. Results. The results of the study prove the importance of improving scientific approaches related to assessing the level of effectiveness of regional programs in the field of socio-economic development. The necessity of diversified use of methodical tools in the process of collecting, processing and analysis of information material is proved. The article formulates an algorithm for evaluating the effectiveness of the practical implementation of regional programs to promote green tourism. Conclusions. The article highlights the theoretical and methodological principles of assessing the effectiveness of the implementation of measures carried out within the regional strategy for the development of green tourism. Scientific approaches to assessing the effectiveness of state programs of socio-economic development are studied. The importance of studying the nature of

the implementation of appropriate measures in terms of ensuring the process of socio-economic development is substantiated. Based on the research materials, an algorithm for evaluating the effectiveness of the practical implementation of regional programs to promote green tourism has been developed.

Keywords: green tourism, state development programs, tourism activities, evaluation methods, regional economy.

Актуальність теми. За сучасних умов спостерігається підвищення значущості туристичної галузі в економічному та соціальному аспектах. Важливу роль відіграє сфера зеленого туризму, оскільки її активний розвиток позитивно впливає на характер функціонування сільських громад як соціально-адміністративного утворення. Слід відмітити, що, незважаючи на наявність державних програм, спрямованих на сприяння підприємницької активності в даній галузі, далеко не всі вони успішно реалізуються.

Значною мірою ця ситуація обумовлюється невирішеністю організаційних проблем, пов'язаних із практичною реалізацією положень відповідних заходів, запланованих в межах виконання загальнонаціональних та регіональних державних програм. Сфера зеленого туризму є складною багатоукладною системою із домінуванням господарств селянського типу як базових об'єктів надання рекреаційних послуг. Відповідно розробка та реалізація програмних документів щодо стимулювання їхнього економічного розвитку має враховувати специфіку здійснення ними господарської діяльності. Дані обставини обумовили актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що питання забезпечення ефективного державного управління розвитком туристичної діяльності, а також дослідження специфіки функціонування зеленого туризму знайшли своє відображення в працях вітчизняних та закордонних науковців. Так зокрема Н.Гончарук та Г. Коледа розглядали особливості механізмів державного управління в сфері туристичного бізнесу за умов вітчизняної реформи децентралізації влади. В працях С.В. Кальченко досліджувалася специфіка організації різних форм рекреаційної діяльності на базі об'єктів зеленого туризму

Разом із цим, на нашу думку, потребують додаткового вивчення питання аналізу рівня результативності реалізації державних програм, спрямованих на забезпечення ефектив-

ного функціонування сфери зеленого туризму.

Метою статті є розробка та обґрунтування методичних підходів оцінки результативності реалізації регіональних програм сприяння розвитку зеленого туризму.

Основні результати дослідження. Специфіка оцінювання результативності функціонування суб'єктів туристичної діяльності на загальнонаціональному на регіональному рівнях обумовлюється як галузевими особливостями, так і загальними соціально-економічними трендами, що притаманні господарському механізму на постіндустріальному етапі розвитку. Нами зокрема виділяються наступні фактори впливу на характер застосування методичного інструментарію.

1. Ефективна діяльність суб'єктів туристичного бізнесу як кінцевий результат комплексної взаємодії інших галузевих напрямків. Туристичний сектор національної економіки, як і більшість напрямків індустрії розваг, пов'язаний із іншими складовими соціальної інфраструктури. Більш того, неможливість дистанційного повноцінного споживання створеного продукту висуває додаткові вимоги щодо рівня комфорту та безпеки відносно навколишнього середовища. Дані обставини обумовлюють необхідність розрахунку відповідного інтегрального показника, який відобразить характер розвитку туристичної галузі на рівні регіону та слугуватиме підставою для можливої рейтингової оцінки регіонів.

2. Диверсифікаційний характер розвитку туристичного бізнесу в залежності від галузевого спрямування, а також форм надання рекреаційних послуг (анімаційні, екскурсійні, готельно-ресторанні, санаторно-курортні тощо). Даний факт обумовлює доцільність використання широкого асортименту методичного інструментарію для оцінки результативності функціонування того чи іншого об'єкту згідно з його метою. Так зокрема діяльність державних рекреаційних закладів має більшою мірою зосереджуватися на максимізації кількості оздоровлених клієнтів,

ніж на зростанні обсягу прибутку. Особливою формою туристичної діяльності є зелені садиби. Ті з них, які функціонують на базі особистих селянських господарств, не є суб'єктами підприємницької діяльності, а тому для оцінки їхньої результативності доцільно використовувати альтернативні методичні показники.

3. Наявність загальних трендів та магістральних векторів розвитку на рівні держави та окремої галузі. До них слід віднести зокрема необхідність здійснення підприємницької діяльності на засадах соціальної відповідальності (дбайливе ставлення до рекреаційних ресурсів, участь в соціально-економічному житті регіону тощо). Важливим фактором, який впливає на характер ведення бізнесу, є процеси глобалізації економічних відносин. Дані обставини обумовлюють необхідність оцінювання потенційної привабливості об'єкту для закордонних туристів, а також можливість залучення (в межах відповідної програми) грантових коштів.

4. Специфіка наявної статистичної інформації. Для характеристики діяльності туристичної галузі вітчизняна статистична звітність застосовує здебільшого показники, що характеризують кількісний характер функціонування відповідних об'єктів, та їх похідні. Зокрема ресурси Державної служби статистики України надають для відкритого доступу дані відносно кількості суб'єктів туристичного бізнесу, кількості готельних номерів та їх площі, загальної кількості туристів, загальної суми витрати, загальної вартості путівок тощо. Розрахувати класичні показники економічної ефективності (прибуток, рентабельність тощо), використовуючи наведену інформацію, не є можливим. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність розробки альтернативних наукових підходів з метою забезпечення аналізу діяльності суб'єктів туристичного бізнесу України.

Ще одним важливим фактором, який ускладнює обробку статистичної інформації в динаміці, є періодична зміна форм подання звітності. Поява нових документів, зміна методики обрахунку тих чи інших показників скорочує аналізований термін, що відповідним чином впливає на достовірність висновків дослідження.

Зазначені обставини обумовлюють необхідність застосування широкого спектру методичного інструментарію. Так, зокрема в матеріалах Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року пропонується використовувати наступні контрольні показники з метою оцінки стану розвитку сфери туризму та курортів в Україні: кількість іноземних туристів, які в'їжджають до України, кількість суб'єктів туристичної діяльності, обсяг надходжень до місцевих бюджетів від сплати туристичного збору, обсяг надходжень до зведеного бюджету (податки та збори) від діяльності суб'єктів туристичної діяльності, кількість робочих місць у сфері туризму, кількість внутрішніх туристів, кількість екскурсантів, обсяг витрат туристів під час подорожей в Україні, обсяг капітальних інвестицій у сферу туризму та курортів. [10]

З метою оцінки загального рівня конкурентоспроможності туристичного бізнесу на рівні держави фахівцями Всесвітньої ради з туризму та подорожей розраховується інтегральний показник, який має назву Індекс конкурентоспроможності країни у сфері подорожі та туризму. Він являє собою результат аналізу комплексу індикаторів, які відображають різні аспекти забезпечення ефективного функціонування даної складової національної економіки. В цілому виділено 14 груп показників:

- ділове середовище;
  - збереження та безпека;
  - здоров'я та гігієна;
  - людські ресурси та ринок праці;
  - готовність до ІКТ;
  - пріоритетність подорожей та туризму;
  - міжнародна відкритість;
  - цінова конкурентоспроможність;
  - екологічна стійкість;
  - інфраструктура повітряного транспорту;
  - наземна та портова інфраструктура;
  - інфраструктура туристичних послуг;
  - природні ресурси;
  - культурні ресурси та ділові маршрути
- [12].

Як бачимо, наведені показники є різними за своєю сутністю. Вони включають в себе не тільки економічні, а й соціальні показники, а також відображають інформацію щодо потенційної спроможності представників

туристичного бізнесу тієї чи іншої країни працювати із іноземними партнерами у виїзному, виїзному або внутрішньому «режимі». За цих умов виникає необхідність більш детального вивчення специфіки використання методичного інструментарію для аналізу стану та подальших перспектив даної складової національної економіки.

Оцінюючи результативність реалізації тих чи інших заходів щодо забезпечення ефективного функціонування даного галузевого напрямку, слід враховувати багатоаспектний характер діяльності суб'єктів туристичного бізнесу (особливо крупних компаній). Важливу роль в даному аспекті відіграє здатність вигідно представити власну продукцію (рекреаційну послугу, імідж ресурсу тощо).

Однією з особливостей туристичного бізнесу як форми надання рекреаційних послуг є необхідність оцінювання результатів діяльності як в кількісному, так і у вартісному аспектах. До кількісних відносять як показники потенційної спроможності задоволення відповідних потреб (кількість місць у готелях, санаторно-курортних комплексах, чисельність рекреаційних об'єктів тощо), а також ті, що відображають результати реальної діяльності суб'єктів господарювання в даній галузі (зокрема кількість туру днів). Вартісні показники в іноземному туризмі залежні від цін і тарифів, що діють на послуги туристам, а також від інших форм витрат, вироблених іноземними туристами в країні тимчасового перебування. При цьому, як правило, з цих витрат виключаються витрати на міжнародні перевезення.

М.І. Колосинська та Є.Ю. Колосинський пропонують наступну систему показників розвитку сфери туризму на рівні країни.

– показники обсягів та напрямів туристичних потоків: кількість іноземних (виїзних) відвідувачів, кількість зарубіжних (виїзних) відвідувачів, кількості внутрішніх туристів, кількості екскурсантів;

– показники економічної ефективності туризму;

– показники ефективності туристичної діяльності на рівні підприємств сфери туризму: обсяг наданих туристичних послуг, обсяг туристичних послуг на одного туриста, витрати пов'язані з наданням туристичних послуг, чистий прибуток (збиток), коефіцієнт

покриття витрат, коефіцієнт окупності витрат, рентабельність послуг;

– показники оцінення стану туристичної інфраструктури: показники, що оцінюють обсяг туристичних ресурсів та показники, що характеризують стан і розвиток матеріально-технічної бази сфери туризму;

– показники розвитку туристичної сфери на національному рівні: частка туризму в макроекономічних показниках країни, частка експорту туристичних послуг у загальному обсязі експорту послуг, сальдо платіжного балансу зі статті «Подорожі», темпи зростання платежів туристичних підприємств до бюджету, рівень зайнятості населення в туристичній сфері. [4]

Запропонована система показників, на нашу думку, не є досконалою. По-перше, показники туристичних потоків мають враховувати не тільки кількісний, а й регіональний аспекти (особливо внутрішній або виїзний туризм). По-друге група показників економічної ефективності представлена тільки величиною сумарних туристичних витрат, що, на нашу думку, є недостатнім. Окрім цього практично не розглянуто соціальний аспект діяльності туристичної галузі (за винятком показнику зайнятості населення в даній сфері). Дані обставини обумовили необхідність удосконалення методичного інструментарію дослідження економічних та соціальних процесів в даному сегменті національної економіки.

З метою належного науково-методичного забезпечення процесу оцінки рівня ефективності реалізації стратегії регіонального розвитку туристичної діяльності нами було розроблено відповідний алгоритм. Він являє собою логічно побудовану послідовність методів обробки інформаційного матеріалу, метою застосування якої є визначення ступеня результативності практичного провадження відповідних заходів та їхнього впливу на характер розвитку галузі. Теоретико-методологічною основою алгоритму були наступні принципи.

1.Забезпечення інтегрованості проекту в систему соціально-економічних відносин на загальнонаціональному та регіональному рівнях. Аналізована програма у своїй меті, завданнях, цілях та способах їхнього досягнення має відповідати тим критеріям та оріє-

нтирам, які є зрозумілими та прийнятними для державних інститутів, а також представників міжнародних суспільних організацій. За цих умов цілком можливим є отримання фінансової підтримки у формі грантових коштів, а також встановлення плідної співпраці із закордонними партнерами.

2. Адаптованість заходів проекту до вимог та проблем розвитку суб'єктів туристичного бізнесу. Невід'ємною складовою успішної реалізації запланованих заходів є готовність з боку представників туристичного бізнесу до активної співпраці із державними інсти-

тутами. Це можливо досягти лише за умов реальної цінності даної програми та її елементів для забезпечення ефективної економічної діяльності юридичних та фізичних осіб, зайнятих в сфері туризму.

3. Результативність реалізації заходів, сформульованих в проекті. Цілі, заявлені в даній програмі як складові елементи досягнення головної мети, мають бути досягнені в повному обсязі. Окрім цього необхідно проаналізувати рівень виконання поставлених завдань. Реалізація алгоритму передбачається здійснювати в три етапи (табл. 1).

Таблиця 1

Алгоритм оцінки рівня ефективності реалізації стратегії регіонального розвитку туристичної галузі*

Завдання етапу	Методи, що використовуються	Цілі
Етап 1		
Оцінка відповідності загальним трендам	Історична деталізація, монографічний метод, метод екстраполяції, метод аналогії	1. Визначити основні тренди макроекономічного розвитку. 2. Визначити основні тренди в сфері соціальних трансформацій. 3. Оцінити ступінь відповідності відповідних трендів та завдань і цілей програми
Оцінка відповідності сучасним завданням розвитку галузі на загально-національному та регіональному рівнях		1. Визначення причин сучасного стану розвитку сфери туризму як складової національної економіки. 2. Обґрунтування особливостей регіонального розвитку туристичної галузі. 3. Оцінка відповідності сформульованих завдань та існуючих проблем розвитку
Етап 2		
Диференційний аналіз діяльності суб'єктів туристичної діяльності за галузевою ознакою	Статистичне групування, балансовий метод, кореляційно-регресійний аналіз, індексний аналіз інтерв'ювання	1. Аналіз стану та рівня ефективності санаторно-курортних закладів. 2. Аналіз стану та рівня ефективності діяльності готельно-ресторанних закладів курортної зони. 3. Аналіз стану та рівня ефективності суб'єктів, зайнятих в екскурсійному та анімаційному бізнесі
Диференційний аналіз діяльності суб'єктів туристичної діяльності за організаційно-правовою ознакою		1. Аналіз ефективності діяльності суб'єктів малого та середнього туристичного бізнесу. 2. Аналіз рівня ефективності туристичної діяльності в малому бізнесі. 3. Аналіз результативності функціонування само зайнятих осіб
Етап 3		
Аналіз результатів реалізації стратегії відповідно до поставлених	Метод експертних оцінок, когнітивне моделювання,	Оцінка повноти виконання поставлених завдань за рахунок практичної реалізації запропонованих заходів. Характеристика

завдань	сценарний аналіз, SWOT-аналіз	ступеня ефективності використання задіяних ресурсів
Аналіз впливу результатів реалізації стратегії на загальних стан соціально-економічних відносин в масштабі регіону		Оцінка впливу результатів на рівень зайнятості населення, стан соціальної інфраструктури, загальний рівень добробуту

*Джерело: дослідження автора

На першому етапі необхідно оцінити загальну ступінь сучасності мети, завдань та заявлених цілей програмного документу. Слід проаналізувати його відповідність аналогічним концепціям та стратегіям, прийнятим в розвинених країнах. Також важливим є дослідити еволюційний характер становлення та розвитку форм та методів державної підтримки туристичної галузі, екстраполюючи набуті результати на реалії вітчизняного сьогодення.

Другий етап передбачає вивчення специфіки розвитку самої галузі в умовах конкретного регіону. В цьому аспекті надзвичайно важливим є врахування диверсифікованого характеру туристичної діяльності, наявності не тільки багатьох галузевих напрямків, а й вивчення ролі само зайнятих осіб у забезпеченні ефективного надання рекреаційних послуг. Треба зазначити, що в останньому випадку для збору інформації доцільно застосовувати анкетування та інтерв'ювання.

На третьому заключному етапі відбувається оцінка результатів виконання даної стратегії. При цьому розглядається не тільки суто економічний, а й соціальний бік, зокрема вплив на процеси депопуляції в системі сільських територій, зміна показників безробіття (в цілому та в гендерній диференціації) тощо.

Таким чином поетапний аналіз результатів реалізації стратегії розвитку туризму дозволяє не тільки оцінити ефективність здійснених заходів. Методичні підходи, що пропонуються для застосування, дають можливість визначити доцільність обраних векторів, їхньої відповідності тим соціально-економічним трендам, проблемам та викликам, які є актуальними для країни в цілому, туристичної галузі зокрема, причому враховуючи специфіку даного конкретного регіону.

Висновки. В статті висвітлено теоретичні та методичні засади оцінки ефективності запровадження заходів, які здійснюються в межах регіональної стратегії розвитку зеленого туризму. Досліджено наукові підходи щодо оцінки результативності реалізації державних програм соціально-економічного розвитку. Обґрунтовано важливість вивчення характеру виконання відповідних заходів в умовах забезпечення процесу соціально-економічного розвитку. Доведена необхідність диверсифікованого використання методичного інструментарію в процесі збору, обробки та аналізу інформаційного матеріалу. В статті сформульовано алгоритм оцінки результативності практичної реалізації регіональних програм сприяння розвитку зеленого туризму.

Список літератури:

1. Білоус С.В., Масюк Ю.О., Біланюк О.П. Сучасний стан та стратегічні орієнтири туристичного бізнесу західного регіону України. *Регіональна економіка*. 2018. Вип.І-ІІ (69-70) С.52-60
2. Гончарук Н., Коледа Г. Система управління сферою туризму в умовах децентралізації влади в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип.4(39). С.95-103.
3. Кальченко С. В. , Грибова Д.В., Демко В.С. Рекреаційні аспекти організації анімаційної діяльності в сільському туризмі. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2019. Т. 24, Вип. 4. С. 94-98.
4. Колосінська М. І., Колосінський Є. Ю. Система статистичних показників оцінювання туристичної сфери країни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Випуск 7, частина 2. С.17-21
5. Моїсєєва Н.І. Новітні проблеми, особливості та перспективи сталого розвитку туристичної сфери: державний та регіональний вектор. *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Том 3. № 2. С.150-163
6. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва.К.2007.344с.
7. Сараєв А. О показателях статистики туризма. *Вопросы статистики*. 2007. № 9. С. 39–43.
8. Степаненко Н.О. Розвиток туристичної діяльності України в умовах євроінтеграції. *Міжнародні відносини Серія" Економічні науки"* 2017. №10. http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3107. . (Дата звернення 10 грудня 2019р)
9. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p#Text> . (Дата звернення 10 грудня 2019р)
10. Ткаченко Т. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. К.: КНТЕУ. 2009. 463 с.
11. Харченко Т.І. Управління туристичною галуззю в Україні: актуальні питання правового забезпечення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018.Вип.3.Т.1 С.147-150
12. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019 Travel and Tourism at a Tipping Point http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf . (Дата звернення 10 грудня 2019р)

References:

1. Belous S.V., Masyuk Y.O., Bilaniuk O.P., (2018). Suchasnyy stan ta stratehichni oriyentury turystychnoho biznesu zakhidnoho rehionu Ukrayiny [Current state and strategic guidelines of the tourism business in the western region of Ukraine]. *Regional economy*. Issue I-II (69-70), p. 52-60.
2. Goncharuk N., Koleda G. (2018). Systema upravlinnya sferoyu turyzmu v umovakh detsentralizatsiyi vlady v Ukrayini. [Management system of tourism in the context of decentralization of power in Ukraine]. *Public administration and local self-government*. 2018. Issue 4 (39), p. 95-103.
3. Kalchenko S.V., Gribova D.V., Demko V.S. (2019). Rekreatsiyni aspekty orhanizatsiyi animatsiyanoi diyal'nosti v sil's'komu turyzmi [Recreational aspects of the organization of animation activities in rural tourism]. *Bulletin of Odessa National University. Series: Economics*. 2019. T. 24, Vip. 4, pp. 94-98.
4. Kolosinskaya M.I., Kolosinsky E.Y. (2016). Systema statystychnykh pokaznykiv otsinyuvannya turystychnoyi sfery krayiny [System of statistical indicators for assessing the tourism sector of the country System of statistical indicators for assessing the tourism sector of the country]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*. 2016. Issue 7, Part 2, pp. 17-21.
5. Moiseeva N.I. (2018) Novitni problemy, osoblyvosti ta perspektyvy staloho rozvytku turystychnoyi sfery: derzhavnyy ta rehional'nyy vektor [Recent problems, features and prospects of sustainable development of the tourism sector: state and regional vector]. *Ukrainian Journal of Applied Economics*. 2018. Volume 3. № 2, pp. 150-163.
6. Pucenteillo P.R (2007) Ekonomika i orhanizatsiya turystychno-hotel'noho pidpryemnytstva [Economics and organization of tourist and hotel business].
7. Sarajev A.O. (2007) O pokazatelyakh statystyky turyzma [On indicators of tourism statistics]. *Questions of statistics*. 2007. № 9, pp. 39–43.
8. Stepanenko N.O. (2017) Rozvytok turystychnoyi diyal'nosti Ukrayiny v umovakh yevrointehratsiyi [Development of tourist activity of Ukraine in the conditions of European integration.] *International Relations Series "Economic Sciences"* 2017. №10. Available at: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3107. (Application date December 10, 2019).
9. Strategy for the development of tourism and resorts for the period up to 2026 Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p#Text>. (Application date December 10, 2019).
10. Tkachenko T. (2009). Stalyy rozvytok turyzmu: teoriya, metodolohiya, realiyi biznesu. [Sustainable development of tourism: theory, methodology, business realities].
11. Kharchenko T.I. (2018). Upravlinnya turystychnoyu haluzzyu v Ukrayini: aktual'ni pytannya pravovoho zabezpechennya [Management of the tourism industry in Ukraine: current issues of legal support]. *Scientific Bulletin of Kherson State University*. 2018.Vip.3, T. 1, pp. 147-150.
12. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019 Travel and Tourism at a Tipping Point Available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf. (Application date December 10, 2019).